

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»**

**«ТВОРЧА РОБОТА УЧАСНИКА ТРЕТЬОГО ТУРУ
ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»
НА ТЕМУ:**

«Вимушене переселення в Україні: масштаби проблеми, політика,
вирішення»

Кучеренко Оксана Іванівна

Недригайлівська районна
державна адміністрація

Завідувач сектору у справах
молоді та спорту
Недригайлівської районної
державної адміністрації

03 серпня 2018 року

_____

2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	4
1.1 Аналіз поточного стану вимушено переміщених осіб, основні причини та проблеми.....	4
1.2 Законодавчо – нормативне забезпечення вимушено переміщених осіб.....	6
РОЗДІЛ II. СИСТЕМНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	9
2.1 Головні кроки України у вирішенні проблем вимушено переміщених осіб.....	9
2.2 Зарубіжний досвід вирішення питання вимушено переміщених осіб.....	13
ВИСНОВКИ.....	16
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	18

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні з-поміж значної кількості політичних, економічних, військових проблем, що їх змушена розв'язувати Україна, особливе місце посідають проблеми тих людей з Донбасу, які не з власної волі залишили свої оселі, часто зруйновані й розорені, роботу, що забезпечувала хай і мінімальний, але стабільний рівень життя, і поїхали в нікуди. Навіть ті, хто мають рідних і знайомих, готових допомогти, не можуть розраховувати на безкінечно тривалу підтримку. Так чи інакше, але необхідно вирішувати питання житла, працевлаштування, садочків і шкіл для дітей, лікування для хворих та літніх людей.

Кількість переселенців з окупованих територій України збільшилася. Станом на початок червня 2018 року в країні зареєстровано 1 млн 509 тис. 938 переселенців. Як і раніше, люди переважно переїжджають з окупованої частини Донецької та Луганської областей і здебільшого оселяються в цих областях на підконтрольній Україні території. Найбільше внутрішніх мігрантів осіли в Донецькій області – 551 тис. 458 осіб та на Луганщині – 293 тис. 542 особи. Трете місце за кількістю переселенців із Донбасу посідає Київ, де зараз мешкають 163 тис. 132 особи (в Київській області оселилися 64 тис. 514 осіб). Далі за «популярністю» йде Харківська область, де зараз живуть 126 тис. 536 осіб. Найменша кількість переселенців у Чернівецькій області (2 тис. 469 осіб) та на Волині (2 тис. 924 особи).

Мета творчої роботи – аналіз ситуації, що склалася в Україні та формування підходів щодо вирішення проблем вимушено переміщених осіб.

Завдання: - зробити аналіз поточного стану вимушено переміщених осіб, визначити основні причини та проблеми;

- охарактеризувати основні кроки України та законодавчо – нормативне забезпечення вимушено переміщених осіб;

- дослідити зарубіжний досвід у питанні вимушено переміщених осіб.

РОЗДІЛ І. ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

1.1 Аналіз поточного стану вимушено переміщених осіб, основні причини та проблеми

Поява в Україні вимушено переміщених осіб пов'язана з трагічними наслідками подій, які відбуваються в Криму, а також на частині територій Донецької та Луганської областей. Основні виклики, пов'язані з вимушеним переміщенням громадян з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, виявляються у зростанні навантаження на локальних ринках праці, існуванні проблем розміщення, працевлаштування тощо. Категорія внутрішньо переміщених осіб була вперше зафіксована в Україні у 2014 році, найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб розміщена у регіонах, які безпосередньо оточують зону, охоплену конфліктом.

Основні виклики, пов'язані з вимушеним переміщенням громадян, виявляються у допомозі у побутових питаннях, працевлаштування (пошук роботи), отримання непродовольчих товарів, отримання медичних послуг, отримання матеріальної допомоги, отримання продуктів харчування, пошук житла (в т.ч. оренда житла), реєстрація за місцем тимчасового проживання, оформлення соціальних виплат, пенсій, допомоги тощо.

Уряд України вживає окремі заходи щодо вирішення проблем вимушено переміщених осіб, багато зусиль докладають міжнародні організації, волонтери, благодійні організації та окремі громадяни. Однак реалізація термінових заходів і приватних ініціатив не має необхідного потенціалу для комплексної підтримки у середньостроковій перспективі внутрішньої міграції населення з тимчасово не контрольованих Україною територій Донецької та Луганської областей і АР Крим.

Разом із тим масштабна вимушена внутрішня міграція населення має значний позитивний потенціал соціально-економічного та гуманітарного розвитку України у середньо- і довгостроковій перспективі, пов'язаний зі

структурними зрушеннями в економіці, зміною схем розселення та розвитком інфраструктури, формуванням якісно нового людського потенціалу, соціальною, культурною та національною інтеграцією українського суспільства. Досягнення цих цілей загалом відповідає обраній траєкторії європейської інтеграції, що визначена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Подолання негативних наслідків та реалізація позитивного потенціалу вимушеної внутрішньої міграції населення вимагає концентрації всіх національних ресурсів та міжнародної донорської допомоги для забезпечення досягнення заявленої Україною амбітної мети щодо досягнення до 2020 року відповідності критеріям для подання заявки на членство в ЄС.

Залучення міжнародної донорської допомоги передбачає надання урядових гарантій стабільності законодавства щодо захисту іноземних інвестицій та оподаткування, створення механізмів отримання цієї допомоги за всіма доступними каналами на державному та регіональному рівнях, рівнях місцевих громад і неурядових організацій, а також запровадження соціальної звітності щодо їх використання за участі громадянського суспільства.

Україна - не перша держава, яка зіткнулася з масовою міграцією населення внаслідок окупації частини території і військового конфлікту. Хоча в державі функціонує система прийому біженців, діє відповідне законодавство, до вирішення проблем вимушених внутрішньо переміщених осіб країна була неготовою.

1.2 Законодавчо – нормативне забезпечення вимушено переміщених осіб

Пройшло майже чотири роки. Зрозуміліші стали не лише стан проблеми, а й основні підходи до її вирішення. Державою зроблено певні кроки, хоча й із явним запізненням, по законодавчо-нормативному забезпеченню роботи з переселенцями. Прийнятий Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», Закон «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закон «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України», Закон «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва».

Дані Закони встановлюють мораторій на виконання договірних зобов'язань, заходи збереження майна, яке перебуває в іпотеці, особливості державної реєстрації бізнесу для внутрішньо переміщених осіб, закріплюють права на отримання документів, що засвідчують особу, на зайнятість, пенсійне забезпечення, державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіти, участь у виборах, визначають особливості судочинства у справах про встановлення факту народження або смерті фізичної особи на тимчасово окупованій території України.

Постанови Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб», «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг», «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», «Про затвердження Порядку здійснення верифікації та моніторингу достовірності інформації, поданої фізичними особами для нарахування та отримання соціальних виплат, пільг, субсидій, пенсій, заробітної плати, інших виплат, що здійснюються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів Пенсійного фонду

України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування», «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення», «Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб», «Про затвердження Порядку забезпечення громадян доступним житлом», які регулюють механізм видавання довідок, надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, встановлюють особливості та умови здійснення всіх видів соціальних виплат вимешено переміщеним особам, містять перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, і перелік населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення, визначають умови створення, ведення і доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, в яку вносяться такі дані переселенців.

«Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей» - визначає окремі питання здійснення контролю за переміщенням через лінію зіткнення та/або в її межах в зоні проведення АТО на території Донецької та Луганської областей людей, транспортних засобів, а також види блокпостів, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, порядок їхнього функціонування, правила їхнього перетину.

Наказ Міністерства з питань тимчасово окупованих територій і внутрішньо переміщених осіб «Про затвердження Переліку та обсягів товарів, дозволених для переміщення до/з гуманітарно-логістичних центрів і через лінію зіткнення», містить перелік товарів, які фізичні особи мають право перевозити в ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі автомобільним транспортом через лінію зіткнення.

Наказ Мін'юсту «Про невідкладні заходи щодо захисту прав громадян на території проведення антитерористичної операції», встановлює, що: нотаріальні дії щодо нерухомого майна, розташованого в населених пунктах, на неконтрольованій території здійснюють приватні та державні нотаріуси інших районів Луганської та Донецької областей; проведення державної реєстрації актів цивільного стану здійснюється будь-яким відділом державної реєстрації актів цивільного стану, що розташований на контрольованій території України.

Постанова Правління Пенсійного фонду України «Порядок емісії платіжних карток, які одночасно є пенсійним посвідченням», визначає механізм випускання Ощадбанком для пенсіонерів-переселенців пластикових платіжних карток, які одночасно є пенсійними посвідченнями. Встановлює обов'язок пенсіонера проходити фізичну ідентифікацію в банку перші два рази що шість місяців, надалі – що 12 місяців.

РОЗДІЛ II. СИСТЕМНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

2.1 Головні кроки України у вирішення проблем вимушено переміщених осіб

Враховуючи, що Автономна Республіка Крим, а також окремі райони Луганської та Донецької областей були окуповані Російською Федерацією, а забезпечення прав громадян України, що проживали на відповідних територіях, стало достатньо складним, держава Україна вжила низку заходів, щоб допомогти особам, які були вимушені виїхати на неокуповану територію України.

Зокрема, було встановлено щомісячну адресну допомогу для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг.

Існує два варіанти розселення вимушено переміщених осіб: у приватному секторі (орендовані будинки та квартири) та в об'єктах державної власності (готелі, гуртожитки, літні табори, санаторії, пансіонати). Для Львівської області, яка дуже популярна серед переселенців, співвідношення розселення в приватному і державному секторах дорівнює 90% проти 10% відповідно. Приблизно така ж ситуація спостерігається по всій Україні: лише незначна частина переселенців живе в об'єктах державної власності.

Крім звичайних центрів компактного проживання вимушено переміщених осіб, існують також центри соціально-психологічної реабілітації, в яких проживають переселенці, які потребують психологічного відновлення після пережитого стресу, а також адаптації до нових умов проживання. В основному в таких центрах живуть діти, для яких організовано навчальний процес, а також існує можливість займатися в різних секціях. Також при соціально-психологічних центрах здійснюється індивідуальне та сімейне психологічне консультування, психологічна підтримка вагітних жінок, корекційна робота з дітьми, різноманітні тренінгові програми.

При Державній службі з надзвичайних ситуацій створено координаційний штаб для вирішення соціальних проблем переселенців. Працюють його регіональні представництва. В областях, прилеглих до зони АТО, створено транзитні пункти для переселенців. Існує державна гаряча лінія й державний інформаційний ресурс для бажаючих виїхати. Є постанови Кабміну й регуляторні акти міністерств, спрямовані на вирішення деяких проблем (таких як переведення дітей у дитячі садки й школи, вступ до вишів, виплата пенсій).

У Державній службі зайнятості переселенці безкоштовно можуть отримати соціальні послуги, пов'язані з працевлаштуванням: допомога з пошуком роботи, консультації та інформаційну допомогу. При цьому не потрібно надавати жодних документів.

Крім того, Державна служба зайнятості:

- проводить інформаційні семінари в місцях тимчасового поселення людей;
- надає можливість відвідувати семінари з навичок пошуку роботи, складання резюме, підготовки до співбесіди з роботодавцем;
- надає правові консультації у сфері зайнятості.

Переселенці також можуть дізнатися про наявність робочих місць з конкретної спеціальності в різних регіонах України. Актуальна база вакансій по всій Україні з пропонуваним рівнем заробітної плати розміщена на веб-сайті Державної служби зайнятості, а також на урядовому сайті для переселенців. Виходячи з цієї інформації, вимушено переміщені особи можуть підбирати для себе найбільш зручний варіант переселення.

Уряд України спростив процедуру отримання статусу безробітного для вимушено переміщених осіб. Так, переселенці звільнені від зобов'язання надавати довідку про заробітну плату та сплату страхових внесків, довідку про припинення ведення особистого селянського господарства та від обов'язку відвідувати центр зайнятості не рідше одного разу на місяць.

Переміщені особи можуть звертатися до будь-якого центру зайнятості незалежно від реєстрації місця проживання чи перебування.

Згідно з офіційною позицією держави, вимушено переміщені особи користуються усіма правами на отримання медичної допомоги, в тому числі лікарських засобів безкоштовно або на пільгових умовах, як і громадяни, які постійно проживають на території, куди переїхали переселенці. Забезпечення зазначених осіб лікарськими засобами здійснюється відповідно до чинного законодавства України і в межах затверджених бюджетів закладів охорони здоров'я на поточний рік.

Згідно з опитуванням, 77% опитаних переселенців повідомили, що отримали медичну допомогу безкоштовно. Проте насправді це означає, що вони часто самостійно купували ліки, а безкоштовним було лише лікування. 10% вимушено переміщених осіб оплачували медичні послуги безпосередньо в касі медичної установи.

Якщо говорити про якість наданої допомоги, то 81% переселенців залишився задоволеним отриманою медичною допомогою. Незважаючи на матеріальні труднощі при оплаті медичних послуг, опитані переселенці відзначили хороше, співчутливе ставлення працівників медичних установ до них як до переселенців, вказуючи на уважність і людяність багатьох.

Також, за результатами опитування, 45% переселенців не зіткнулися з особливими труднощами при отриманні медичної допомоги в закладах охорони здоров'я. 27% респондентів відповіли, що медична допомога була занадто дорогою для них, 17% відзначили відсутність необхідної інформації про те, як і де можна отримати медичну допомогу.

Актуальною проблемою є відсутність проведення первинного медичного огляду всіх вимушено переміщених осіб. Через це, по-перше, не відбувається своєчасне надання першої необхідної допомоги особам, а по-друге, не впроваджуються превентивні заходи попередження соціально небезпечних хвороб (туберкульоз, педикульоз тощо).

Як зазначають медики та волонтери, серед переселенців досить часто зустрічаються вразливі категорії хворих, термінова медична допомога для яких є життєво необхідною. Переважно це особи з ВІЛ/СНІДом, туберкульозом, гепатитом, цукровим діабетом, онкологічними та психічними захворюваннями. Головна проблема полягає в тому, що медпрепарати для них є дорогими і в більшості випадків хворим доводиться купувати їх за власні кошти.

Складність лікування важкохворих полягає в тому, що багато з них не мають необхідної медичної документації, яка залишилася на окупованій території. Психічно-хворі, залишивши зону АТО, часто перебувають в гострому психоемоційному стані і відмовляються від госпіталізації до психіатричного закладу. Зробити це без їх згоди, згідно з чинними нормами, неможливо.

Волонтерський рух, чисельні громадські організації, які завдяки їх участі в долі переселенців, самовідданості в підтримці найбільш вразливих категорій, вмінню організувати та організуватись в пошуках ресурсів десятки тисяч сімей отримали реальну допомогу, відчули людську солідарність, зуміли адаптуватися до нових умов свого життя.

Та переселенці повинні відійти від позиції постійного прохача. У країні багато вразливих груп, тому чекати якоїсь надмірної уваги до даної категорії несправедливо. Держава багато не дасть – немає ресурсів. Тому потрібно навчитись допомагати собі самим. Готувати проекти, шукати підтримку і ресурси, взаємодіяти з бізнес-асоціаціями.

Звичайно, кожен випадок має свої унікальні обставини, а єдиного рецепта для захисту прав та обов'язків внутрішньо переміщеної особи немає, однак необхідно уважно ознайомлюватися з порядком та умовами призначення грошової та інших допомог, а також дотримуватися вимог законодавства. Не варто намагатися обманути державу, адже вона має впливові механізми для відновлення своїх прав.

2.2 Зарубіжний досвід вирішення питання вимушено переміщених осіб

За даними міжнародної неурядової організації Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) на сьогодні у світі зареєстровано понад 38,2 млн осіб, які були переміщені в межах своїх країн, ще у 2007 році ця цифра складала 24,5 млн людей.

Слід зауважити, що 60% з числа нових внутрішніх пересельців припадало минулого року лише на п'ять держав, а саме: Ірак, Південний Судан, Сирію, Демократичну Республіку Конго та Нігерію.

За цим показником Сирія посідає перше місце у світі. Друге місце за Колумбією, де їхня кількість перевищує 6 мільйонів осіб. Далі йдуть Ірак (3,37 мільйона), Судан (3,1 мільйона), Демократична Республіка Конго (2,76 мільйона) та Пакистан (1,9 мільйона). Україна посідає 9 місце у світі. Це - найгірші показники з часів Другої світової війни.

Для вирішення проблем вимушено переселених осіб у 2002 році в Сербії було прийнято національну програму (що діє і до теперішнього часу) з покращення умов проживання, якості життя та повернення переселенців до країн, звідки вони втекли, адже бойові дії там уже давно припинилися.

Окрім законодавчої бази для переміщених осіб має бути сформована й інституційна. Так, у Сербії було сформовано окремий Комісаріат із питань біженців та міграції, який виконує основні функції з підтримки, обліку та прогнозування роботи з ВПО та надає допомогу родинам внутрішньо переміщених.

Основні проблеми, що визначалися керівництвом Грузії, були аналогічні сьогоденним проблемам України. З 2005 року керівництво країни починає розробку держаної Стратегії щодо внутрішньо переміщених осіб, а в 2009 році створено окремий Керівний комітет зі справ вимушено переміщених осіб, основними задачами якого було надання постійного житла вимушено переміщеним особам, або раціональне розміщення з урахуванням умов проживання та соціально-економічним станом окремих регіонів країни;

соціально-економічна інтеграція і доступ до кваліфікованої медичної допомоги і якісної освіти; перебудова системи управління; створення інфраструктури, яка в подальшому стала використовуватися для рушення низки інших важливих соціально-економічних проблем; участь вимушено переміщених осіб у прийнятті рішень для уникнення ускладнень тощо.

Створено Міністерства у справах біженців та розселенню Грузії (Департамент з питань вимушених переселенців; Департамент міграції, розселення та біженців), основними завдання якого є надання допомоги вимушено переміщеним особам, а саме: тимчасове розміщення та надання першої необхідної допомоги; допомога в пошуку тимчасової роботи відповідно до їхньої професії та кваліфікації; безкоштовна середня освіта в школах; медичне страхування в рамках існуючих державних програм та страхових схем; соціальні виплати вимушено переміщеним особам; вирішення питань пенсійного забезпечення вимушено переміщених осіб; допомога у вирішенні соціальних та побутових питань; участь у заходах з пошуку захоронень померлих, загиблих та зниклих безвісті в результаті масових порушень прав людини; надання допомогу із повернення на попереднє місце проживання; у випадку смерті внутрішнього переселенця відшкодовують витрати, пов'язані із похованням. Розроблена Державна стратегія для внутрішньо переміщених осіб та План реалізації Державної стратегії для внутрішньо переміщених осіб на основі Закону «Про осіб, вимушено переміщених з окупованих територій Грузії, - вимушених переселенцях».

Ще одним прикладом, що на сьогодні може використовуватися Україною, є приклад Молдови. Так, у 1992 р. конфлікт у Придністров'ї призвів до виникнення хвилі біженців та внутрішніх переміщених осіб, яких, за оцінками, налічувалося 130 тис. Завдяки оперативному вирішенню питання, проблема вимушено переміщених осіб перестала існувати.

У зв'язку з воєнним конфліктом та з метою організації надання переміщеним особам невідкладної допомоги уряд прийняв низку постанов.

Основним кроком було створення Республіканської комісії з координації дій щодо матеріального забезпечення біженців, розроблено положення щодо порядку надання допомоги особам, вимушеним залишити місця постійного проживання на лівобережжі Дністра, напрями діяльності якої об'єдналися до трьох основних: забезпечення житлом; сприяння у працевлаштуванні; надання матеріальної допомоги.

У 2005 р. було прийнято Закон про основні положення особливого правового статусу населених пунктів лівобережжя Дністра, який передбачає створення у Придністров'ї після його демілітаризації та демократизації територіального утворення з особливим правовим статусом

У 2011 р. створено Урядову комісію з реінтеграції країни з метою координації та забезпечення всіма установами Республіки Молдова єдиної політики в цій сфері, розгляду пропозицій зі створення умов для реінтеграції придністровського регіону, моніторингу ситуації, координації діяльності з розв'язання виявлених проблем.

Варто підкреслити, що регулювання внутрішніх переміщень – проблема над якою постійно працює міжнародна спільнота. З 1998 року ООН було схвалено основні Керівні принципи з питання переміщення осіб всередині країн, які базуються на тому, що незважаючи на чинне міжнародне гуманітарне право та норми із захисту прав людини поширюються на внутрішніх переміщених осіб, але в деяких аспектах вони не є достатніми для забезпечення належного захисту. Визначені принципи не є обов'язковим правовим документом, проте засновані на нормах міжнародного права та передбачають захист від недобровільного переміщення, допомогу при переміщенні, гарантії безпечного повернення, переселення та реінтеграції, а також визначають гарантії, що мають надаватися на всіх фазах процесу, або специфічні для кожної з них. Законодавчі норми даного документу покликані захистити вимушено переміщених осіб від дискримінації, пов'язаної з їхнім становищем, забезпечити їм права і свободи, визначені міжнародним та національним законодавством.

ВИСНОВКИ

Питання вимушено переміщених осіб має бути одним із виразно артикульованих пріоритетів будь-якої державної влади й чіткого плану дій не лише на сьогодні, а й на наступні роки. Важливо координувати зусилля держави та громадянського суспільства у допомозі внутрішньо переміщеним особам, з метою вирішення максимум проблем, з якими зіткнулися громадяни. Важливо мати також докладну статистику щодо кількості внутрішньо переміщених осіб і щодо того, якої допомоги вони конкретно потребують.

Зволікання з активними діями щодо вимушено переміщених осіб в надії на розв'язання їхніх проблем шляхом повернення може призвести лише до погіршення становища, виникнення напруги в стосунках між вимушено переміщеними особами та корінним населенням місць перебування, використання обопільного невдоволення силами, спрямованими на подальшу дестабілізацію ситуації в країні.

На першому етапі після вимушеного переміщення в центрі уваги має бути задоволення таких життєво важливих потреб, як тимчасове житло, харчування, медичні послуги. Оптимальним видається підхід, орієнтований на потреби, з особливою увагою до найменш захищених категорій населення. Одночасно із забезпеченням нагальних потреб ВПО держава має планувати тривалі рішення, враховуючи, що вони повинні мати стійкий характер і відповідати певним умовам: рішення про повернення чи переїзд має прийматися добровільно; місця, куди переїжджають люди, повинні бути безпечними; захист і підтримка з боку держави мають продовжуватися до завершення реінтеграції; у плануванні та організації тривалих рішень ВПО мають брати безпосередню участь.

На наш погляд, доцільним є створення окремого міністерства або координаційного відомства, яке б мало опікуватись ВПО, захищати права та свободи громадян України, які залишились на тимчасово окупованих та анексованих територіях. Діяльність даного державного органу має спиратись

на розроблені підходи до формування стратегічних пріоритетів і відповідну державну політику стосовно ВПО, а саме має бути розроблена Концепція державної підтримки ВПО, Державна програма підтримки ВПО.

При цьому необхідна щільна взаємодія з іншими міністерствами та відомствами з метою координації своїх дій, забезпечення надання практичної допомоги й вироблення ефективної моделі державної політики стосовно внутрішньо переміщених осіб тощо.

Необхідно налагодити облік та реєстрацію ВПО, визначити їхню реальну кількість, склад, місця перебування, нагальні потреби, оскільки без глибокого розуміння характеристик адресної групи рішення щодо неї ризикують бути неефективними, а то й помилковими. 2. Забезпечити належне інформування ВПО про можливості надання допомоги за принципом «єдиного вікна», а також єдиного електронного довідкового ресурсу (а не кількох сайтів, як це є сьогодні), об'єднати при цьому зусилля різних відомств.

Щодо правової підтримки та законодавчого проектування, то для України Керівні принципи ООН є найбільш надійними орієнтирами, в яких використані всі норм міжнародно-правових документів і які можуть стати частиною національного законодавства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адреса доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>, дата доступу 22 серпня 2017 року.
2. Звіт національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами, Квітень 2017 р. - С. 15, адреса доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_report_march_2017_ukr_new.pdf, дата доступу 22 серпня 2017 року.
3. Балакірева О. Трудовий потенціал та рівень державної підтримки внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс] / О. Балакірева // Внутрішньо переміщені особи в Україні: реалії та можливості : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27 лютого 2015 року). – Режим доступу : http://www.idss.org.ua/arhiv/2015_27_02_Balakireva.ppt.
4. Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в Україні в умовах політичних та соціально-економічних загроз. Відділ соціальної безпеки (О.А. Малиновська). – № 17, Серія «Соціальна політика». [Електронний ресурс]. Режим: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/vnutrishnya_migratsia-45aa1.pdf
5. Малиновська О. А. Шляхи вирішення проблеми внутрішніх переміщених осіб: деякі уроки із зарубіжного досвіду [Електронний ресурс] : [аналітична записка] / О. А. Малиновська. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/migrac_probl-a598d.pdf.
6. Мошняга В. Просители убежища, беженцы и вынужденно перемещенные лица в Молдове: проблемы признания, социальной защиты и интеграции /КАРИМ-Восток – Консорциум прикладных исследований по международной миграции. - Пояснительная записка 13/102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www/carim-east.eu/media/exno/Explanatory%20Notes_2013-102.pdf.
7. Міграційний рух населення, 2016 рік: Статистичний щорічник / Держ. ком. статистики України, упр. статистики населення; О.А. Вишневська (відп. за вип.). К.: Б.в., 2017.

8. Новікова О.Ф., «Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху: монографія» / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки та промисловості. - Київ, 2016 року.

9. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.

10. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/45225.html>

11. Офіційний сайт Міністерства Грузії у справах осіб, вимушено переміщених з окупованих територій, біженців та розселення <http://www.mra.gov.ge/eng/static/55>. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mra.gov.ge/eng/static/55.

12. Офіційний сайт Державного комітету Азербайджанської Республіки у справах біженців та вимушених переселенців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refugees-idps-committee.gov.az/en/index.html>.

13. Солодько А. Захист соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб: першочергові завдання для України [Електронний ресурс] : / А. Солодько, Т. Доронюк. – Режим доступу <http://www.cedos.org.ua/system/attachments/files/000/000/045/original>.

14. Тітар І. О., канд. соціол. наук, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», «Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови скасування статусу переселенця», адреса доступу: <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/US-4-2016/57-68.pdf>, дата доступу 22 серпня 2017 року.